

КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

2. Никольский В.С. Глобальное образование: эпоха либерализации / В.С. Никольский // Высш. образование в России. – 2004. – Т. 8. – С. 17 – 26.

3. Kremer H.H. Existenzgründung: Kapitalbedarfsermittlung und beschaffung / H.H. Kremer; P.F.E. Sloane, K. Melke // Pahl J.P. Zusätzliche Bildungs Angebote beruflichen Learners: Konzept und Materialien für gewerblich-technische Berufe / J.P. Pahl, G. Rach. – Seelze-Velber, 2000. – S. 12 – 200.

4. Masschelein J. Master of Educational Studies. Teaching activities [Електронний ресурс] / J. Masschelein. – Leuven: University Leuven, 2009. – 70 p. – Режим доступу: http://www.kuleuven.be/onderwijs/aanbod/opleiding/en/E/SC_50269127.htm. – Назва з екрану.

5. The interuniversity Center of Educational Research (ICO) the Utrecht university. – Utrecht: Utrecht univ., 2008. – 123 p.

6. The postacademic education and study (ECS) of university Wageningen. – Wageningen: Wageningen Univ., 2009. – P. 137 – 167. – Режим доступу: <http://www.wbs.wur.nl/UK/>. – Назва з екрану.

7. The program of the Diplomaed Teacher in the Great Britain. – London: LLUK, 2008. – 56 p. – Режим доступу: <http://www.gla.ac.uk/departments/educationalstudies/postgraduate/rammes/medprofessionaldevelopmentenquiry/charteredteacherprogramme/programme/>. – Назва з екрану.

8. The teaching of ecology in the agricultural secondary curricula in France: a new didactic approach / A. Magro, L. Simonneaux, A. Navarre // Proc. of the III Conf. of European researchers in Didactics of Biology, Sept. 27 – Okt. 2. / ed. de Univ. de Santiago de Compostela. – Santiago de Compostela, 2001. – P. 197 – 205.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2011

УДК 371 (09)

Микола Пантюк, доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовані теоретичні ідеї відомих зарубіжних вчених, педагогів початку ХХ століття щодо сутності та змісту підготовки вчителя до виховної роботи.

Ключові слова: підготовка вчителя до виховної роботи, виховання, навчання, професійні функції педагога, зміст підготовки.

Літ. 13.

Продовження статті опублікованої в №11 (82) 2011 року. На початку ХХ ст. українські педагоги ознайомилися з педагогічними ідеями італійського вченого-педагога Джакомо Тавро [13]. Він обґрунтовує нове поняття виховання, його елементи, визначає сутність виховання і педагогіки. На думку Дж. Тавро, найбільш давнє джерело усіх людських знань лежить у релігійних віруваннях, і перші виховні норми були обґрунтовані у священних книгах, за якими здійснювалися релігійна освіта та виховання [13, 1]. Такі ідеї і були покладені в основу підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи у період 1900 – 1917 рр., який нами визначений як перший у підготовці майбутнього вчителя до виховної роботи протягом ХХ ст. У цей час активно продукуються педагогічні ідеї, що спрямовані на гуманізацію та демократизацію виховання, ціннісною основою виховного процесу стають християнські вартості.

Всебічно і глибоко обґрунтовує проблему виховання та підготовки до нього педагогічних

кадрів Джованні Ацалі. У його працях викладені положення щодо успіхів у вихованні та описані недоліки тогочасної організації виховання й дидактики в емоційному та естетичному вихованні [3]. Автор обстоює необхідність підготовки учителя до естетичного виховання учнів, вказує, що воно посідає особливе місце в житті цивілізованих народів.

Досить своєрідно трактує підготовку до виховної роботи і будує курс педагогіки Роберто Ардіго, зауважуючи, що педагогіка є наукою про факт виховання, в якому слід розмежовувати чотири моменти: діяльність, вправу, звичку і власне виховання [2]. Аналізуючи діяльність учителя у ролі вихователя, Р. Ардіго стверджує, що виховувати означає не лише давати корисні знання для розуму, а й виробляти звички і вправність. Виховання, на його думку, є не що інше, як добра і удосконалена звичка. На його переконання, педагогіка – це наука про виховання, з допомогою якої людина може набути здатності бути освіченою, добрим громадянином та

КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

індивідом з корисними й шляхетними звичками [2, 15].

Зауважимо, що подібні думки щодо виховання як процесу і педагогіки як науки висловлює у своїх педагогічних працях Джованні Ческа [4]. Він детально розглядає проблему необхідності освіти, звертає увагу на освіту жінок та дівчат, приділяє чимало уваги учителю, його стосункам з виховниками, обґрунтовує особливості вільного виховання, працює над проблемою методів викладання.

Особливо важливими, на думку Дж. Ческа, є духовна і культурна спадщина народу, яка має внутрішній стосунок не лише до розуму, почуттів і волі, але й насамперед визначає спосіб ставлення до фізичного і соціального світу. Але вона керує людськими вчинками і водночас утворює “духовний цемент”, який об’єднує воедино націю [4, 160 – 161]. Учений наголошував, що особистості необхідно оволодівати культурним досвідом свого народу, фізичними і природничими науками, літературою, історією, наполягав, що необхідно виключати із навчання й виховання все те, що в даний час не може бути доступним розуму учня [4, 195 – 196].

Окремо Дж. Ческа зупиняється на освіті жіноцтва, вказуючи, що жінка за своєю природою мати, а за сутністю – вихователька [4, 32]. Вчений також підкреслював, що освіта і підготовка жінки до виховної діяльності не повинна руйнувати її дарувань, а лише зміцнювати та ушляхетнювати їх [4, 31].

Зміст педагогічного доробку Свена Лундквіста також свідчить, що початок ХХ ст. ознаменований пильною увагою педагогів різних країн до проблем підготовки вчителя до виховної роботи, оскільки педагогіка передовсім трактується як наука про виховання. Навчання і розвиток супроводжують процес виховання. Особливо вченими акцентується увага на проблемі духовного, морального виховання, ушляхетнення змісту навчальних дисциплін та інших проблемах [9]. Учитель розглядається як основний суб’єкт виховного процесу, визначаються його обов’язки і завдання у кожному конкретному випадку. С. Лундквіст наголошує на великій ролі добрих прикладів, які повинні дати педагоги своїм вихованцям, і вказує, що саме такі позитивні приклади і добрі звички є найважливішими засобами виховання [9, 72].

Недостатня кількість відповідних вітчизняних наукових та методичних джерел змушує педагогів досліджуваного періоду активно працювати над зарубіжними підручниками з педагогіки, перекладати їх з метою застосування для підготовки вчителів у вітчизняних навчальних закладах. Таким підручником був “Нарис

практичної педагогіки. Керівництво для педагогічних курсів і учительських семінарій” Ф. Діттеса [1].

Усвідомлюючи всю важливість раціонального облаштування вчительських семінарій для поліпшення освітньої справи, Ф. Діттес зосередив свою педагогічну діяльність на створенні стрункої, логічної, науково обґрунтованої теорії виховання. Слід зазначити, що наукові праці вченого були укладені цілком об’єктивно і не заангажовано, оскільки він не належав до жодної з крайніх педагогічних партій, які панували у Німеччині, і не захоплювався жодними модними або хибними вченнями. Підручники і посібники Ф. Діттеса стосувалися буквально всіх важливих явищ у сфері виховання і пояснювали їх усебічно, науково, логічно, не виходячи за рамки можливого обсягу, який презентувався у вчительських семінарах.

Важливою у підготовці майбутнього вчителя до виховної роботи була проблема визначення і усвідомлення цілей виховання. З цього приводу Ф. Діттес вказує, що: “хоч і будемо мати для педагогічної діяльності ідеал, то ідеал, зрештою, чисто формальний, такий, що потребує більш точного визначення змісту, тому ми постійно мали на увазі реальне і дійсне, для якого, власне, виховання і слугує. Реальне – це вся людська природа в її правильному розвитку, тобто здорове і добре розвинене тіло, знаючий і мислячий розум, морально чиста та енергійна воля, веселе і сприйнятливе до витонченого серце, розумна і жива релігійність” [1, 277].

Завдання виховання на початку ХХ ст. полягало не у здійсненні цієї мети, а лише у тому, щоб підготувати молоду людину до її реалізації. Суттєва різниця між цими поняттями визначала діяльний характер вихованця і вказувала на можливість його самовдосконалення та саморозвитку. Ф. Діттес зауважує, що нема виховання абсолютного, а є лише відносне: “... лише самостійне життя, тимчасове і вічне, може довести людину до досконалості” [1, 278].

У процесі розгляду мети виховання вченими-педагогами обов’язково аналізувалися напрями та засоби її досягнення. До перших відносили фізичне, розумове, сердечне, естетичне, моральне і релігійне виховання. Сутність виховних засобів остаточно визначеною не була, Ф. Діттес до них відносив якості і дії вихователя – його освіту, життєву досвідченість та мудрість, знання виховних задач, тілесну силу і спритність, послідовність, твердість характеру, любов до дітей, терпіння, а також наскільки все це проявляється при безпосередньому впливі вихователя на вихованця у формі догляду,

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОГРАМАХ ЗДОРОВ'ЯСПРЯМОВУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПТНЗ

привчання, охорони, покарання, заохочення, прикладу тощо [1, 279 – 280]. Науковці вважали, що саме виховання лише тоді може йти правильним і природовідповідним шляхом, коли вихователь правильно розмірковує про виховні засоби, достатньо володіє ними і узгоджує їх з цілями виховання та природою дитини.

Висновки. Отже, проблеми становлення педагогіки як науки про виховання та підготовки до цієї діяльності учителя стають на початку ХХ ст. важливим завданням держави, освітніх закладів, окремого педагога. Проблеми підготовки вчителів до виховної діяльності присвячуються численні праці педагогів та психологів, активно використовується зарубіжний досвід. Історико-педагогічний аналіз та узагальнення досвіду підготовки майбутнього педагога до виховання школярів у ХХ ст. довів детермінованість означеної проблеми парадигмальними тенденціями тогочасної зарубіжної педагогіки.

1. Думтес Ф. *Очеркъ практической педагогики. Руководство для педагогических курсовъ и учительских семи нарий* / Ф. Думтес. – С.-Петербург, 1875. – 315 с.

2. Ardigo Roberto. *La scienza della Educazione. II edizione interamente rifata* / Ardigo Roberto. – Padova, 1903. – 334 s.

3. Azzali Giovanni. *Educazione estetica, 1906.* – VIII+352 s.

4. Cesca Giovanni. *Coltura ed istruzione / Cesca Giovanni.* – Messina, 1907. – 234 s.

5. Charbonneau Michel. *Cours théorique et pratique de pédagogie. Tréizième édition, revue et corrigée, précédée d'une introduction par. J.J. Rapet / Charbonneau Michel.* – Paris, XXII + 480 s.

6. Compayre Gabriel. *Cours de pédagogie théorique et pratique. Vingtième édition / Compayre Gabriel.* – Paris. – 467 s.

7. Compayre Gabriel. *Histolre critique des doctrines de l'éducation en France depuis le séizième siècle. Cinqüième édition / Compayre Gabriel.* – Paris, 1885. – T. 1. – 460 s. – T. 2. – 437 s.

8. Laurie S.S. *The Training of Teachers and Methods of Instruction. Selected Papes. Second Edition / S.S. Laurie.* – Cambridge, 1902. – 295 p.

9. Lundqvist Sven. *Larobok I Pedagogik for folkskolelarare-och folkskolelararinneseminarier / Sven Lundqvist.* – Stockholm, 1902. – 98 s.

10. Mark H.T. *An outline of the history of educational theries in England. / H.T. Mark.* – London, 1900. – XI+135 p.

11. Rousselot Paul. *Pédagogie à l'usage de l'enseignlment primaire. Séptième édition / Rousselot Paul.* – Paris. – 459 s.

12. Rousselot Paul. *Pédagogie historique d'après les principaux pédagogues, philosophes et miralistes / Rousselot Paul.* – Paris, 1891. – XXIV+288 s.

13. Tauro Giacomo. *Introduzione alla Pedagogia generale / Tauro Giacomo.* – Roma, 1906. – VIII+276 s.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2011

УДК 37.01.004.9

Олена Слатвінська, кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії професійної освіти і навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОГРАМАХ ЗДОРОВ'ЯСПРЯМОВУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПТНЗ

У статті автором здійснений аналіз сутності інноваційних педагогічних технологій, можливостей їх застосування в програмах зі сприяння здоров'ю учнів ПТНЗ.

Ключові слова: інноваційні педтехнології, профілактика, ПТНЗ, ПТО.

Літ. 8.

Просвітницько-профілактична діяльність спрямована на інформування учнів ПТНЗ про наслідки небезпечної поведінки, вироблення навичок здорового способу життя, сприяє формуванню культури та позитивного ставлення до власного здоров'я. Аналіз державних документів останніх років дозволяє констатувати, що пріоритетним завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої

індивідуальної й суспільної цінності [3, 56 – 63]. Належне виконання цих завдань можливе за умови модернізації самої освіти, ключовими позиціями якої мають стати такі принципи, як відродження національно-культурних традицій українського народу, демократизація та гуманізація всього навчально-виховного процесу, створення передумов для підготовки кваліфікованих робітників нового типу, всебічно освічених, творчих, які вміють швидко адаптуватись в нових економічних умовах. До такого розуміння своєї